

Naturvernforbundet i Rana og Omegn
v/ leder Frode Solbakken
8646 Korgen
e-post: rana@naturvernforbundet.no

Dag Johansen
sekretær og saksbehandler
8613 Mo i Rana
e-post: dag.johansen@helgelandssykehuset.no

NVE, 0301 Oslo,
e-post: uttalelse@nve.no

24.05.2024

Høringsuttalelse vedr. søknad om fristforlengelse og planendring Stikkelvika kraftverk i Hattfjelldal kommune, saksnummer 200903066-48

På vegne av Naturvernforbundet i Rana og omegn ber vi herved om at MIP Miljøkraft AS sin søknad om utsatt byggestart og planendring for konsesjonen til bygging av Stikkelvika kraftverk i Hattfjelldal, gitt av Olje- og energidepartementet 26.10.2018 med krav om byggestart innen 26.10.2023, avvises av NVE. Dersom MIP Miljøkraft AS ønsker utbygging av Stikkelvika-vassdraget, må selskapet gjennomføre en fullverdig ny konsesjonssøknad med oppdaterte konsekvensutredninger i tråd med dagens regelverk.

Bakgrunn:

Naturvernforbundet lokalt, regionalt og nasjonalt har tidligere uttalt seg om Stikkelvika kraftverk. Vi ber om at disse tidligere uttalelsene legges til grunn som en del av kunnskapsgrunnlaget når planendringssøknaden behandles. Naturvernforbundet mener det er en logisk brist at ikke 0-alternativet løftes og utredes. Konsesjon til dette prosjektet skulle ikke vært gitt. Det mener Naturvernforbundet skal legges til grunn i videre prosess.

Planendringssøknaden

I planendringssøknaden utarbeidet av Norconsult er oppsummering av miljøtema stilt opp i en matrise. Vi vil kommentere disse punktvis.

4.9 Oppsummering av miljøtema

Ny løsning vil være bedre for fagtema landskap og naturressurser. Naturmangfold er ikke vurdert i denne søknaden. For kulturmiljø, friluftsliv, vannmiljø og forurensing vil tiltaket endres ubetydelig sammenlignet med konsesjonsgitt løsning.

Tabell 4-1: Sammenstilling av vurdering av ny løsning mot konsesjonsgitt løsning.

	Endring fra konsesjonsgitt løsning
Naturmangfold	Vurderes i eget dokument.
Landskap	Området får justert opp verdi fra middels til stor. Konsekvenser vil være noe mindre for landskap i omsøkt løsning da tunell blir lengre og tap av INON-områder blir redusert sammenlignet med konsesjonsgitt løsning. Redusert reguleringshøyde vil gjøre at tiltaket får en mindre visuell påvirkning enn konsesjonsgitt løsning.
Kulturmiljø	Det er registrert noen flere verdier i området. Ubetydelig endring fra konsesjonsgitt løsning.
Friluftsliv	Verdi på området er satt høyere enn tidligere vurdering. Den faktiske påvirkningen blir mindre i omsøkt løsning, men siden området har fått økt verdi blir konsekvensen samme som i konsesjonsgitt løsning.
Forurensing	Det vil bli noe mer tunellstein og tunellarbeid i anleggsfasen. Ny løsning skiller seg ubetydelig fra konsesjonsgitt løsning i driftsfasen med tanke på utslipp.
Vannmiljø	Det er sannsynlig at Stikkelvikelva får redusert miljøtilstand. Vurderingen er den samme for konsesjonsgitt og ny løsning. Det er knyttet noe usikkerhet til om Kjerringvatnet får nedsatt miljøtilstand.
Naturressurser	Jordbruksareal får noe større verdi enn i konsesjonsgitt løsning, og blir noe mer negativ påvirket enn i konsesjonsgitt løsning. Reindriftsinteresser blir bedre ivaretatt i ny løsning, og er en ressurs som vektet tungt i sammenstillingen. Konsekvenser vil være noe mindre for naturressurser i omsøkt løsning.

1. Naturmangfold

Ny undersøkelse foreligger ikke, men vil i følge tiltakshaver fremmes NVE i et eget dokument på et senere tidspunkt. Dette gir et sterkt mangelfullt kunnskapsgrunnlag, og søknaden må dermed avvises. Planendringssøknaden som den foreligger er basert på en biomangfoldundersøkelse fra 2008 som er betydelig mangelfull og utdatert. Fordi det ikke er utarbeidet nye undersøkelser, legger vi ved kommentarer til det kunnskapsgrunnlaget som foreligger fra tidligere.

Firmaet Grønn Kompetanse AS ferdigstilte sin biomangfoldundersøkelse i 2008. Dette er 15 år siden. Den må som sådan ansees som foreldet. Den norske rødlista er revidert flere ganger siden den tid.

For det andre avsluttet Grønn Kompetanse AS sin rapport med å skrive at de ikke hadde gjort undersøkelser av strandsonen i Kjerringvatnet fordi det på det tidspunkt ikke var avklart hvorvidt Kjerringvatnet skulle reguleres eller ikke, jf. vedlegg til konsesjonssøknaden fra 2013, «Virkninger på miljø», side 39. Tiltakshaver søkte siden om og fikk altså tillatelse til regulering av Kjerringvatnet uten at tilleggsundersøkelser av strandsonen ble gjort. Dette er en åpenbar mangel i kunnskapsgrunnlaget og et brudd på naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget).

For det tredje innrømmet Grønn Kompetanse AS også på flere andre punkter mangelfulle biomangfoldkartlegginger, og vi siterer fra vedlegget til konsesjonssøknaden fra 2013, «Virkninger på miljø»:

1) Side 5: «En gjennomgang av relevante databaser (fra 2008....., vår anmerkning) viser ingen registrerte naturkvaliteter langs Stikkelelva, eller i den tilgrensende natur. Dette betyr ikke at området ikke kan inneholde ulike naturkvaliteter, men snarere en effekt av manglende undersøkelser.»

2) Side 15: «Kartleggingen av evertebrater (alle dyr uten ryggstøyle) og høyere og lavere planter i elva er mangelfull da det ikke er gjennomført ferskvannssøknadens undersøkelser i elva eller tilgrensende elver.»

For det fjerde innrømmet tiltakshaver disse manglene i selve konsesjonssøknaden, sitat:

1) Side 46: «På befaringen ble det ikke funnet noen rødlistearter langs elvestrengen, men flere steder konkluderes det med at det ikke kan utelukkes at rødlistearter finnes. Dette gjelder særlig i forbindelse med lokalitetene med karaktertrekk til naturtypen bekkekløft og bergvegg, de 3 fossesprøytsonene (B-viktige) og fosse-enga i Røykfossen – alle disse 3 i forhold til mose, lav og flora.»

2) Side 53: «Det er ikke utført undersøkelser av fiskebestanden i Stikkelvikelva.»

Og for det femte anførte daværende fylkesmann i Nordland følgende til tiltaket vedrørende fossesprøytsonen i Røykfossen, sitat:

«Fylkesmannen finner vurderingen av i hvilken grad fossesprøyten påvirker vannmetningen av marka i snøleieområdet som mangelfull..... Fylkesmannen kan vanskelig se at det foreligger tilstrekkelig kunnskap for å konkludere med at en utbygging av Stikkelelva kraftverk ikke vil påvirke naturtyper i området i vesentlig grad.» (Fylkesmannen i Nordland. Merknad til konsesjon for Stikkelvika kraftverk – Kjerringvatnet Hattfjelldal, side 1)

Som det framgår her, er foreliggende kunnskapsgrunnlag svært mangelfullt. Det er derfor alvorlig og beklagelig at det ikke foreligger et oppdatert kunnskapsgrunnlag mht naturmangfold i planendringssøknaden. Å realitetsbehandle planendringssøknaden uten dette oppdaterte kunnskapsgrunnlaget, ville være uforsvarlig saksbehandling i strid med Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget).

Naturvernforbundet kan ikke se at de ferskvannsøkologiske konsekvensene av sperredammen som utbygges vil ha oppstrøms Vasshovudet, er berørt i planendringssøknaden. Siden det ikke foreligger ferskvannsøkologiske undersøkelser verken i Kjerringvatnet eller i Stikkelvikvassdraget så vet man ikke i hvilken grad fisken (røye) i Kjerringvatnet bruker Vasshovudet (øverste del av Stikkelvikelva) som gyteplass. Det er bare ca. 1 meter i høydeforskjell mellom Kjerringvatn og Vasshovudet, og det renner et kort elvestykke mellom disse så (gyte)vandring her er veldig sannsynlig. Med en sperredam vil denne vandringsveien forsvinne – med ukjent effekt på fiskebestanden.

Naturvernforbundet vil understreke at vannføringen i Stikkelelva faktisk vil reduseres som følge av en nesten dobling av slukeevnen i planendringforslaget sammenlignet med tidligere konsesjonsgitt løsning, dvs. fra 1,8 m³/s til 3,2 m³/s. Dette er en effekt av planendringforslaget som Norconsult ikke nevner i store deler av kapittel 4 Miljøkonsekvenser og kunnskapsgrunnlag, unntatt på side 20, sitat: "For Stikkelvikelva vil dette påvirke styrken og intensiteten på vannføringen, noe som særlig vil påvirke de tre fossene og deres verdi som landskapselementer. For denne delen av tiltaket vil ny løsningen gi noe større negativ påvirkning på landskapet enn konsesjonsgitt løsning." Naturvernforbundet kjøper derfor overhodet ikke tiltakshaver og Norconsults framstilling av planendringforslaget som bedre for naturmiljøet.

2. Landskap: Stikkelvikelva og Kjerringtindområdet har stor og viktig verdi som urørt naturområde

I det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget blir områdets verdi oppjustert fra «middels» til «stor». Dette skyldes ikke at landskapet har endret seg siden 2013, men at den opprinnelige vurderingen gitt i kunnskapsgrunnlaget utarbeidet ved konsesjonssøknaden åpenbart var gal. Naturvernforbundet er glad for revideringen av verdisetningen av området, men mener at området har en enda større verdi enn det som fremkommer her.

Daværende fylkesmann i Nordland skrev i sin innsigelse til søknaden om konsesjon for bygging av Stikkelvika kraftverk bl.a. følgende begrunnelse vedr. landskap og friluftsliv, sitat side 4: «Etter fylkesmannens vurdering vil konsekvensene for inngrepsfrie naturområder være så store at man her vil komme i konflikt med nasjonale mål om å sikre gjenværende naturområder med urørt preg. Flere regjeringer har i en rekke sammenhenger understreket verdien av å bevare områder uten tyngre tekniske inngrep som en del av vår nasjonale arv og identitet, friluftsliv og naturopplevelse, og biologisk mangfold, jfr. blant annet Prop. 1 S (2012 – 2013) og retningslinjer for små vannkraftverk.»

Naturvernforbundet vil forøvrig minne NVE på at Norge i desember i 2022 sluttet seg til Naturavtalen fra Montreal. Naturavtalen forplikter Norge til å verne 30 % av landnaturen (og restaurere ytterligere 30 %) innen 2030. Kanskje av størst viktighet er at Naturavtalen slår fast at naturen skal prioriteres høyere enn tidligere i all forvaltning. Det urørte landskapet og naturmangfoldet i og rundt Stikkelvikavassdraget må derfor også vurderes i lys av Norges nye internasjonale forpliktelser satt opp mot hvor relativt lite og uregulerbar kraft et evt. Stikkelvika kraftverk vil gi.

3. Kulturmiljø

På dette punktet mener Norconsult at planendringene i sum ikke utgjør en verre belastning enn de opprinnelige utbyggingsplanene. Utreder legger ikke vekt på ny kunnskap som er fremkommet de siste åra. Dette er en vurdering som ikke ivaretar 0-alternativet som åpenbart vil ivareta kulturmiljøet i de berørte områdene på best mulig måte. Her velger man å sammenligne to dårlige løsninger og konkluderer med at de er nokså like. Kunnskapsgrunnlaget framstår også på dette punktet som svakt, og vi vil sterkt oppfordre til å følge et «føre-var-prinsipp» i videre saksbehandling med tanke på det samiske kulturmiljøet i området.

Området er omtalt i prosjektrapporten Bissegh-[Samiske hellige fjell og offerplasser](#) (Norberg, Erik, Kappfjell, Tom og Ingegerd Holand. Bissegh, samiske hellige fjell og offerplasser: prosjektrapport. Snåase: Saemien sijte, 2021): «Andra namn som kan tyda på heligt område är ortnamn som innehåller Aahkka, vilket redan antytts ovan. Aahkka är ett samiskt hedersomnämmande för en gammal kvinna, farmor- eller mormor. Ordet ingår också som en del av namnet på de fyra kvinnliga rådarna, eller hjälparna, som ansågs bo i hemmet. Där bodde dem med människorna i olika delar av kåtan, stammodern, Máttaráhkká, och hennes tre döttrar: Sáráhkká, Uksáhkká och Juoksáhkká. Ordet aahka är ofta på norska och svenska översatt till kjerring (sv. kärring från början av ordet käresta eller kerling). I exempelvis Hattfjelldal och Lierne finns flera Aahka- namn varav flera har en mindre klagörande norsk översättning. I Hattfjelldal finns exempelvis Aahkkansjurhtjie, Aahkanjaevrie, Aahkajohke m. fl.»

4. Friluftsliv

Verdien av området er satt høyere enn i tidligere vurdering. Det er utvilsomt riktig. Det er ikke slik som det fremstilles av utreder Norconsult at justeringen skyldes økt bruk av området de siste åra. Det kan godt være at bruken av området har blitt større, men hovedårsaken til at områdets verdi for friluftslivet var satt så lavt som i opprinnelig søknad var at kartleggingen av bruken av området var utført på en svært mangelfull måte. At vurderingen av bruken av et større fjellområde henger på om det er mulig å finne en tydelig sti på ortofoto, vil Naturvernforbundet hevde er en kuriøs metodikk med åpenbare svakheter. Mye av ferdselen skjer forøvrig på snødekt mark. En årsak til økt ferdsel i området er knytta til områdets kulturelle betydning og kulturminnene i området. Noe som bør være til ettertanke ved vurderingen av det berørte kulturmiljøet

Her minner vi om at også i tidligere høringsrunder kom det frem at området har stor betydning for friluftslivet. Uten at det ble ivaretatt i utredningene gjennomført i forbindelse med konsesjonssøknaden. I Merknad til konsesjon for Stikkelvika kraftverk – Kjerringvatnet Hattfjelldal skrev fylkesmannen i Nordland, sitat side 2:

«Fjelltrimruta til Kjerringvatnet og Kjerringtinden følger elvas nordside og ruta benyttes av fjellvandrere, jegere og fiskere. Fossene, og spesielt den øvre fossesprutsonen ved kote 510, er av stor verdi for opplevelsen. Fossespruten er godt synlig og utgjør et viktig landskapselement. Den nedre fossesprutsonen fremstår med gode innsynsmuligheter fra brua og er lett tilgjengelig. Inngrepet vil utvilsomt virke negativt på friluftslivsinteressene og på landskapet.»

5. Forurensning

Her er det som tidligere nevnt to dårlige alternativer som sammenstilles uten at 0-alternativet vurderes. Det beste er opplagt å unngå kjemisk og visuell forurensning i form av utslipp, sperredam, 240 meter terrengsår fra rørgate og steintipper som følge av en utbygging. Gjennom planendringen foreslås det løsninger som vil gi flere negative konsekvenser enn opprinnelig plan. Det er gal vei å gå.

6. Vannmiljø

Når det gjelder endringer av vannmiljøet i Stikkelvikelva og Kjerringvatnet gir det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget få og ingen svar. Stikkelvikelva vil få redusert vannføring, mens for Kjerringvatnet hersker det «usikkerhet». Effektene av sperredammen mellom Kjerringvatnet og Vasshovudet er ikke utredet. Naturvernforbundet kan ikke se at dette utgjør et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Vi minner om grunnprinsippene i norsk naturforvaltning som er «føre-var prinsippet» og «kunnskapsbasert forvaltning». Med et så mangelfullt kunnskapsgrunnlag som her fremkommer, vil det være uforsvarlig saksbehandling å innvilge planendringssøknaden.

7. Naturressurser og samlet belastning

I planendringforslaget påstås det at ny løsning vil ivareta hensynet til naturressurser og reindrifta bedre enn opprinnelig forslag. Den påstanden mener Naturvernforbundet er ubegrunnet. Inngrepene i området vil uansett bli så store at en eventuell positiv endring vil være svært vanskelig å gjenfinne i praksis. Også under dette punktet møter vi en sammenligning mellom to suboptimale løsninger, uten at 0-alternativet vurderes. Det er ingen tvil om at framtidig forvaltning av lokale naturressurser og hensynet til reindrifta tilsier at den beste løsningen er at en utbygging ikke gjennomføres. Det er ikke mulig å se at planendringssøknaden inneholder avbøtende momenter som vil endre reindriftas realitetsvurdering av prosjektet.

Området rundt Røssvatnet og nordover er hardt belastet med vannkraftutbygginger. Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt som benytter seg av Stikkelvika/Kjerringtind-området, har siden 2018 også fått forringet/reduert driftsarealet sitt pga. vindkraftverket på Øyfyellet, en vindkraftkonsesjon reinbeitedistriktet bestrider og som nå skal behandles i retten. Det er rimelig å vurdere også kraftutbyggingsprosjektet i Stikkelvikelva og Kjerringvatnet i lys av dagens rettspraksis etablert ved Fosen-dommen.

Fylkesmannens reindrifftsforvaltning skrev i sin høringsuttalelse til Stikkelvikasøknaden, side 3, sitat: «I tillegg til de arealmessige inngrepene vil en kraftutbygging her representere forstyrrelse av rein på beite. Dette både i anleggstiden og i forbindelse med vedlikeholdsperioder. I tillegg til å vurdere effekten av det omsøkte tiltaket isolert sett er det av svært vesentlig betydning at tiltaket blir sett i sammenheng med andre belastninger som reindriften har. Områdene rundt Røssvatnet og nordover er hardt belastet når det gjelder kraftutbygging, og det foreligger planer både om mer vannkraft og om et større vindkraftanlegg i Reinfyellet. Det samme bildet gjelder for Jillen-Njaarke vestre siida. I tillegg kommer problematikk med påkjørsel av rein på Nordlandsbanen. Sumvirkningene av alle inngrep setter Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt under hardt press, og dette er forhold som må veie tungt i nye konsesjonsvurderinger.»

Forvaltningen plikter å vurdere samlet belastning av et økosystem i henhold til naturmangfoldlovens § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning).

For styret i Naturvernforbundet i Rana og omegn:

Frode Solbakken, leder og Dag Johansen, sekretær